

Boer-in-ruste
Sieb Kinderman vereeuwigt
poldergebouwtjes

Verbonden met Friese gemaal

Het gemaaltje in de polder van Gytsjerk verkeert in een enigszins trieste staat.

‘Ik wil de wind om
mijn oren horen ruïsen
en mij laten overweldigen
door de wolkenluchten’

Gemaaltje in de polder van de ouderlijke boerderij van Sieb Kinderman, net buiten het dorpie Mûnein.

Als verstild in de tijd staan ze daar, in het Friese landschap. Werkeloze gemaaltjes. Onnoemlijk veel liters water pompten ze op het boezemwater om de polders droog te houden. Boer in ruste Sieb Kinderman vereeuwigde de poldergebouwtjes met zijn fototoestel. Kriskras toerde hij door zijn ‘heitelân’: van Lauwersmeer tot Stavoren en van Lemmer tot Oude Bildtzijl. Het liefst op de fiets.

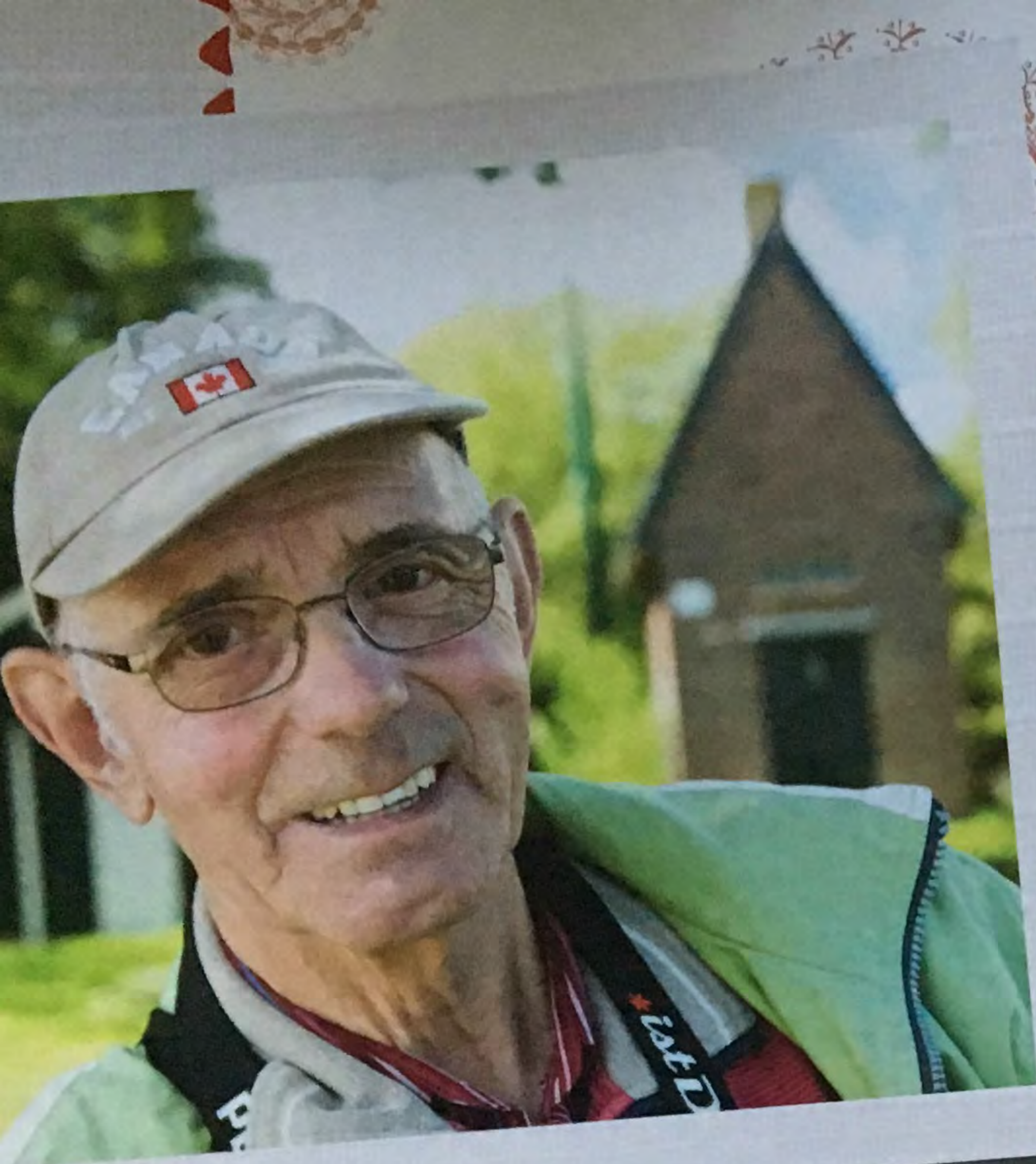
In 1947 is de afgebrande molen van Jistrum vervangen door dit gemaal.

“E r is bijna geen weggetje in Friesland dat ik niet ken.” En, hoewel Sieb Kinderman (76) het niet letterlijk bedoelt, zou het zomaar kunnen zijn dat hij er niet ver naast zit. In nostalgisch aandoende kerkdorpen als Suwâld, Oentsjerk en Jistrum kent hij feilloos de weg naar de daar gelegen gemaaltjes. Twee jaar is hij bezig geweest om zo veel mogelijk oude, werkeloze gemaaltjes in beeld te brengen. Op de vraag waarom hij hier aan is begonnen, hoeft de Friese boer geen moment na te denken: “Omdat ik het zo jammer vind dat ze verloren gaan. Ze zijn zo verschrikkelijk belangrijk geweest voor het boerenleven hier, ze maken deel uit van de plattelandsgeschiedenis. Dat wil ik met mijn foto’s doorgeven.” Het werk van de vele plaatselijke gemaaltjes is in de loop van de tijd overgenomen door grotere en krachtiger gemalen. De zoektocht naar de oude gemaaltjes was soms best lastig. “Van het wetterskip Fryslân kreeg ik een lijst met een groot aantal locaties, maar via een website kreeg ik een nog

groter overzicht van ongeveer duizend gemaaltjes. Soms goed verstopt in het landschap. Uiteindelijk heb ik er zestig uitgekozen, die ik verschillende keren heb bezocht en gefotografeerd.” En dat bleef niet onopgemerkt. Het Friese Landbouwmuseum exposeerde vorig jaar de fotografische kunstwerken van Sieb.

FRIESE VERGEZICHTEN

Een bezoek aan een gemaaltje in zijn woonplaats Gytsjerk maakt duidelijk dat de gemaaltjes niet altijd even makkelijk te vinden zijn. Via een boerenerf gaat de rit over een betonpad de polder in. Schitterende Friese vergezichten openen zich. “Begrijp je waarom ik het liefst op de fiets op zoek ga? Ik houd van het platteland. Ik wil de boeren bezig zien in het land, de koeien horen grazen, de wind om mijn oren horen ruïsen en mij laten overweldigen door de prachtige wolkenluchten.” Het gemaaltje bij de woonboerderij in de polder van Gytsjerk verkeert in een enigszins trieste staat. Een lik verf kan geen kwaad voor het gemaal, dat nu als opslaghek wordt gebruikt. “Vroeger heeft hier een molen gestaan. Dat zie je aan de bouw van de ‘uitschoot’, het gat waar het gemaal zijn water op de boezemsloot loost. Ik denk dat dit gemaal in de jaren twintig of dertig gebouwd is. Windmolens werden vervangen door gemalen die op ieder moment konden worden ingezet, wind of geen wind. Voorheen was de boer die hier woonde tegelijk molenaar. Een mooie bijverdienste. Maar van wie het gemaaltje nu is? Ik zou het niet weten, ik heb het bij het waterschap opgevraagd, maar ook zij konden mij geen uitsluitsel geven. Een blinde vlek op de kaart!” De door Sieb uitgezette gemalentoer leidt ook naar zijn geboortegrond. De ouderlijke boerderij buiten het dorpie Mûnein – Molenend op zijn

'We waren net als jongens van de Kameleon' *fess*

stond mijn vrouw Lucie als versteend van angst in de deuropening. Zeven maanden zwanger van ons eerste kindje. 'Waar was je nou?' was het enige dat zij nog kon uitbrengen. Zo bezorgd was ze. Dat beeld kan ik zo weer oproepen. En het raakt mij nog steeds. Mijn vrouw is een paar jaar geleden overleden, en ik word een dagje ouder. Dan kruipen dat soort herinneringen steeds vaker naar boven. Maar ze had destijds groot gelijk hoor. Het werk bij het gemaal was, zeker in het donker, niet zonder gevaar. Zo moest ik over een één meter brede watergang met stromend water springen voordat ik de deur van het gemaal kon opendoen. Maar als je jong bent, denk je daar niet aan. Als puber schilderde ik zonder enige terughoudendheid de bovenkozijnen van de voorgevel van de boerderij, terwijl ik tijdens het verflusje steeds onder de elektrakabels door bukte. Die draden hingen in de lucht en waren niet geïsoleerd. Het enige wat mijn vader zei, was dat ik moest uitkijken voor de draden. 'Niet aanraken', zei hij. Tja, dat kun je je nu niet meer voorstellen."

MEERKOETEIEREN

Het fototoestel dat om Siebs nek bungelt, schafte hij aan na zijn tijd als actief boer. "Ik ben altijd gek geweest op vogels, daarmee is het fotograferen begonnen. Die ervaring kwam mooi van pas bij het gemalenproject. Goed kijken, daar gaat het om. Misschien heb ik die scherpe

Nederlands - stond op een eiland van twintig hectare. "Onze moeder zette ons altijd over met een roeiboot. Daarna moesten we drie kilometer lopen naar school. Als we terugkeerden uit het dorp, sloegen we met een knuppel op een hok. Dan hoorde moeder dat we er weer waren. 'Als jullie maar wel met z'n allen tegelijk terugkomen', gaf ze ons altijd mee. Ze had geen zin om steeds opnieuw heen en weer te roeien." De roeiboot is vervangen door een grindweg. Stof stuift omhoog op deze droge nazomerdag. En dan wordt er veel duidelijk over Siebs liefde voor gemalen. De geboren verhalenverteller legt uit dat ook deze eilandpolder werd drooggehouden door een eigen gemaaltje, dat bij de boerderij hoorde. "Aan het einde van iedere werkdag op de boerderij moest ik door de weilanden naar het gemaal om het aan te zetten. Een vast ritueel. Dag in, dag uit. Door weer en wind."

NOVEMBERSTORM

De voormalige boerderij van de Kindermans, die nu een woonboerderij is en bewoond wordt door een andere familie, brengt bij Sieb de ene na de andere herinnering naar boven. "De voordeur van de boerderij heeft wel een extra speciale betekenis voor mij. Dat zit zo... Op een stormachtige novemberavond maakte ik mijn rondje naar het gemaal. Stikdonker was het buiten. Eenmaal bij het gemaal werd mij duidelijk dat het water enorm hoog stond. Ik heb eerst de schapen in veiligheid gebracht om daarna weer de boel te controleren bij het gemaal. Zodoende was ik veel langer onderweg dan normaal. Toen ik huiswaarts keerde,

Sieb was twee jaar bezig om zo veel mogelijk gemaaltjes in beeld te brengen.

blik al ontwikkeld als kind op de boerderij. Ik was samen met mijn broer altijd in de polder te vinden. We waren net als jongens van de Kameleon. Vissen en nesten zoeken. Bij dat laatste komt het erop aan opmerkzaam te zijn: waar vliegen ze op en waar komen ze vandaan? Het is mij zelfs een keer gelukt een tureluur te vangen die op zijn nest zat te broeden. Ik was erheen geslopen, en ik moet zeggen dat het best een knappe actie was zo'n rap en schuw vogeltje te vangen. Natuurlijk heb ik hem weer losgelaten. En ja, in die tijd kon je gevonden eieren nog gewoon mee naar huis nemen. Maar daar gingen we heel bewust mee om. Als je kennis van de natuur hebt, weet je precies van welke vogels je eieren kunt meenemen. En nooit een nest plunderen. Als je een of twee eieren meeneemt vullen de vogels dat zelf weer aan. Mijn vader was gek op meerkoeteieren! Daarvan namen we er geregeld

eentje mee." In zijn zoektocht naar de kleine poldergemalen kwam Sieb Kinderman in contact met vele andere enthousiastelingen van de Friese polder. "Bij het waterschap, het Fries Landbouwmuseum, de Fryske Akademie en natuurlijk de polderbewoners zelf. Ik ervoer een diep gevoel van gemeenschapszin. Zo was er een boer die mij attendeerde op een gemaal in Hartwerd, vlakbij Bolsward. Hij had voor mij alvast het een en ander uitgezocht. Hartverwarmend vind ik dat. Dat soort ervaringen neemt niemand mij af. En het bleek ook nog eens echt een prachtig gemaal te zijn!" De toer over het Friese platteland eindigt bij het gemaal van Jistrum. "Ook op deze plek stond eerst een molen. In 1947 is deze afgebrand en vervangen door dit gemaal. Dat vind ik nou zo interessant: de verhalen achter het hoe en waarom van het bemalen van de polders. Dat vertelt veel over het leven van de mensen die er toen woonden. Hier in Jistrum zie je heel duidelijk dat het molenaarshuis annex boerderij met opzet op een lagere locatie is gebouwd dan de plek waar de molen staat. Daarmee dwong het waterschap de molenaar bij hoog water te gaan malen, anders zou zijn eigen huis onder water komen te staan. Ouderwets staaltje van psychologische oorlogsvoering!"

Sieb maakt nog een wandelrondje door de weilanden. Van een afstandje aanschouwt hij het gemaal. "De uitgestrektheid van dit landschap verveelt nooit. En dan de stilte die je er ervaart. Dat blijft goddelijk voor mij." De verhalenverteller wordt er zelf even stil van. 🍄